

Zinātnes Vēstnesis

LATVIJAS ZINĀTNIEKU SAVIENĪBAS LAIKRAKSTS

Nr. 9(37) 1992. gada jūlijs

Cena 1 rublis

LATVIJAS ZINĀTNIEKU SAVIENĪBĀ

ZS padomes kārtējā sanāksmē zinātnieki atkal sprieda par tautsaimniecības sarežģījumiem. Īpaša uzmanība tika veltīta enerģētikas krīzei, privatizācijas jautājumiem, investīcijām un korumpācijai.

Joprojām Latvijā nekas nav darīts, lai mazinātu energoresursu deficitu. Ne mazums, ne ogles nav sagādātas vajadzīgajā daudzumā. Vismaz 20% no nepieciešamās siltumenerģijas varētu iegūt ar malku un kūdru. Taču nolaidības dēļ lētos pašmāju energoresursus neuzkrājam. Mūsu valsts naivi cer uz pasaules labdarību.

Enerģētikā jānoteic stingrs taupības režīms. Un jāekonomē uz katra sola. Cik tad ilgi turpināsim ar enerģiju apgādāt valstij? nevajadzīgās ražotnes, militārās rūpīticas? Cik ilgi vēl dzīvokļu apkurei tērēsim divreiz vairāk siltuma nekā Rietumvalstis? Bagātie ir iemācījušies taupīt, bet mēs vēl nē.

Gan energoresursu iegādei, gan ražošanas attīstīšanai ir nepieciešamas investīcijas. Taču, lai saņemtu līdzekļus, ir jāizstrādā ekonomiski pamatota programma. Pēc iespējas jācenšas saņemt ilgtermiņa kreditus. Un aizņemtā nauda jātērē nevis izdzīvošanai, bet gan tautsaimniecības attīstībai.

Ekonomikā progresu nesasniegta bez privatizācijas. Latvijā visi īpašumi objektīvi jāizvērtē, precīzi jāuzskaita. Jāsastāda neprivatizējamo objektu saraksts. Tika ieteikts valsts uzņēmumu pārvaldei izveidot padomes no zvērinātiem ierēdiem.

Prāva daļa īpašumu diemžēl jau nonākusi militāristu, komunistu un čekistu rokās. Tā ir piektā kolonna, kas Latvijā pauž impēriskās Krievijas savīgās intereses. Korumpētie militārrūpnieciskā kompleksa darboņi dara visu iespējamo, lai uzpirktu Latvijas likumdevējus, lai izlaupītu tautas bagātību. Cīņai pret šo ārvalsts mafiju ir pamaitīgi jāorganizējas, jāsakoncentrē visi pozitīvie spēki. Profesors K. Torgans izteica priekšlikumu šajā cīņā iesaistīties arī Zinātnieku savienībai un citām radošajām savienībām kopā ar latviešu biznesmeniem. Vajadzētu izveidot arī kopēju centru, kur apkopot informāciju un vērtīgākās idejas. Šis centrs varētu izstrādāt priekšlikumus valdībai.

Ieinteresētas impēriskās aprindas pašlaik propagandē savīgu saukli — biznesā, lūk, neesot nekādas nozīmes tautībai. Šāda propaganda vajadzīga, lai attaisnotu krievu korumpētā biznesa rījību.

Pret okupantu ideoloģijai un laupīgribai jāliek mūsu spēks — Latvijas pilsoņu vienotība. Bez vienotības neuzvarēt!

Zinātnieku savienībai ir lielas iespējas stiprināt tautas vienotības garu — ar radošu pieejumu, ar teicamu informētību un prestižu.

V. LUTA

8. jūnijā AP Izglītības, zinātnes un kultūras komisijas sēdē deputāti sprieda par LR zinātnisko grādu nos trifikāciju. Uzmanības centrā bija sabiedriskās un humanitārās zinātnes.

25. jūnijā arī Latvijas Zinātņu padomes darba kārtībā bija jautājums par zinātnisko grādu nos trifikāciju un specializēto zinātni padomju izveidošanu. Problemas svarīgums komentārus neprasā.

Diemžēl, Zinātņu padomes darba gaitā izveidojās situācija, kuru jākvalificē kā nepamatoti diferenčēti atliekumi pret zinātni nozarēm. Tas izpaužas kā bojšķīvība sekū novērojumā atliecināšana uz sabiedriskām un humanitārām zinātnēm un eksaktām zinātnēm.

Ja cilvēkiem ir jāmirst no grūti ārstējamām slimībām, kļūdaini noteiktas diagnozes, ja LR ir energoresursu krīze un daudzi citi neatrisināti jautājumi, tad viennozīmīgi par to nevaino ar šīm darbības sfērām saistītos zinātniekus un viņu zinātnisko devumu vērtējam objektīvi. Bet, ja tautsaimniecības ekonomikā ir krīze, ja sabiedrībā ir garīguma deficitis, tad sabiedriskās un humanitārās zinātnes, kas ietver zinātnes par cilvēku kā personību, izrādās nevar pat būt runa par zinātnieku nos trifikāciju.

Nesaproto, kāpēc fizika, ķīmija, matemātika, bioloģija ir patstāvīgas zinātni nozarēs, bet filozofija, socioloģija, ekonomika, psiholoģija, pedagoģija — ir tikai balasts ideoloģijai. Uzskatu, ja zinātnieks ir veicis pētījumu ekonomikas zinātnē vai humani-

tārās zinātnēs, tad viņa ieguldījums vai nu ir vai nav šajā zinātnē, neatkarīgi no valdošās ideoloģijas. Zinātnē galvenais ir saturs, zinātniskais ieguldījums nevis forma. Bez tam pētījumi ekonomikā var būt fundamentāli, vai lietišķa rakstura.

Vai ārstdesmitos un četrdesmitos gados dzimūšajai paaudzei, kas par savas zinātniskās darbības virzienu izvēlējās sabiedriskās un humanitārās zinātnes, tikai tādēļ šodien būtu jāiet atpūtā, lai dziedētu sistēmas režīma cīrstās brūces.

Vai ārstdesmitos un četrdesmitos gados dzimūšajai paaudzei, kas par savas zinātniskās darbības virzienu izvēlējās sabiedriskās un humanitārās zinātnes, tikai tādēļ šodien būtu jāiet atpūtā, lai dziedētu sistēmas režīma cīrstās brūces.

Zinātņu Padomes sēdē no LZS izskanēja vēl otrs šos zinātniekus noraidošs arguments: viņi šodien neko nedara, lai palīdzētu LR valdībai un AP.

Šajā sakarā gribētu atgādināt LZS padomei ļoti labi zināmo realitāti, cik nelabprāt zinātnieku viedokli šais ekonomikas hao-

NEJAUKSIM MĒRKI AR LĪDZEKLĒMIEM

sa un nesakārtošības apstākļos valdība uzskausa. («Raksti jau jūs variet, bet vai mēs nemsim vērā,» paziņo deputāts J. Vai-

vads.) Tomēr ceru, ka arī ārstdesmitos un četrdesmitos gados dzimūšie sabiedriski un humanitārā zinātnieki atjauno tā LR tiks objektīvi novērtēti, viņu zinātniskie grādi nos trifīci un viņi atradīs savam intelektuālam potenciālam atbilstošas zinātniskās pašapliecināšanās ie-

spējas. Mēs neesam tik bagāti, lai šo intelektuālo potenciālu norakstītu kā bezvērtīa artavu sociālisma sistēmai.

Neticu, ka LR sabiedriskās un humanitārās zinātni nozarēs nav zinātnieku, kas spētu veikt objektīvu eksperimentu, noteikt zinātniskā darba patieso vērtību, atšķirt graudus no pelavām. Nedaudz, ka atkal mums būtu jālīdzdzumā palīdzība no ārzemēm.

Gribētos lūgt Latvijas Zinātņu padomi nejaukt mērķus ar līdzekļiem. Uzskatu, ka specializēto habilitācijas un promocijas padomju izveidošana Latvijas Republikā nav mērķis, bet līdzeklis Latvijas intelektuālā potenciāla atjaunošanai, vienotas Latvijas zinātnes radīšanai.

RASMA GARLEJA,
LU profesore

STARPTAUTISKS SEMINĀRS «EKOLOGISKĀ BIOTEHNOLOGIJA — DAUDZSOLOŠAS IESPĒJAS PRAKSĒ»

7.—9. oktobris, 1992. gads

nāt pašreizējās (dabiskās) cilvēces vajadzības, neapdraudot nākamo paaudžu perspektīvas.

Ekologiskā biotehnoloģija ir jaunu uzdevumu grupa Eiropas Biotehnoloģijas federācijā, tā domāta kā simbolisks nosaukums šim modernās tehnoloģijas paraugam. Ekologiskā biotehnoloģija būtībā nozīmē pielikt visus spēkus, lai realizētu rūpnieciskās tehnoloģijas saskaņā ar bioloģiskiem (ekoloģiskiem) principiem.

Semināra nolūks ir sekmēt ekoloģisko principu papildināšanu un izmantošanu esošajos sociāl-ekonomiskajos apstākļos.

Semināra nolūks ir sekmēt ekoloģisko principu papildināšanu un izmantošanu esošajos sociāl-ekonomiskajos apstākļos.

Galvenie temati: vispārīgās nozīmēs un piemēri tādās jomās kā slēgtie materiāls ražošanas cikli, kā arī rūpnieciskās decentralizācijas stratēģijā, resursu un afkritumu izmantošanā.

— dzesētā optika un kriogenās mašīnas,

— satelītu žiroskopiskie mehānišmi,

— telekomunikācijas satelītu būves komponenti un tehnoloģijas,

— uztveršanas stacijas,

— jaunie materiāli.

Mums zvanīt darbadienās no plkst. 10 līdz 17.

Tālr. 764669.

PIEDĀVĀJUMS

Vēlamies sazināties ar zinātniekiem, uzņemties starpnieku lomu sadarbībai ar Rietumeiropas koncerniem. Koncerni nodarbojas ar zemes pavadonu būvi, specializējoties šādās nozarēs:

— derīgo izrakēnu meklēšanas datu apstrādes algoritmi,

— infrasarkanā staru spektrā strādājošie detektori un tos apkalpojošā elektronika,

LATVIJAS ZINĀTNU AKADĒMIJAS SĒDĒ,

kas notika 1992. gada 18. jūnijā, tika apspriesta tēma «Latvijas Republikas valsts valodas politika: realitāte, perspektīvas, zinātniskais nodrošinājums».

Sēdi vadīja LZA viceprezidents J. Stradiņš, piedalījās LZA loceklji un zinātnieki, Latvijas Universitātes, Liepājas un Daugavpils pedagoģisko institūtu mācību spēki un citi interesenti.

Referātu «Valodas situācija un valodas politika» nolasīja LZA tēs. Iec. A. Blinkens; par etnopolitikas saistību ar valodas politiku un LZA Latviešu valodas institūta ieguldījumu un problēmām izvirzīto jautājumu risināšanā ziņoja filol. zin. kand. I. Druvīte un direktors filol. zin. kand. J. Valdmanis.

Runātāji atzīmēja, ka valodas politika ir pasākumu kopums optimālā valodu hierarhijas funkciju sadalījuma nodrošināšanai, kā arī valodas izpēti, kopšanai un mācīšanai. Valodas stātusa noteikšana un juridiska garantēšana un valsts iestāžu kompetence, bet valodas politikas lingvistisko daļu — valodas izpēti, kopšanu, kā arī valodas situācijas sociolingvistisko izpēti un prognozēšanu veic zinātniskās iestādes. Valodas situāciju lielā mērā nosaka politiskie, sociālie, etnodemogrāfiskie apstākļi valstī, un pēdējos gados tā ir mainījusies, tāpēc nepieciešama jauka valodas politikas koncepcija.

Latviešu valodas tiesības ir netikai lingvistisks, bet arī politisks un juridisks jautājums, tāpēc šīs koncepcijas izstrādē jāsaimista dažādu nozaru speciālisti. Latviešu valodas funkcionēšanas un attīstības programmas zinātniskais pamatojums tiek izstrādāts LZA Latviešu valodas institūtā. Tajā saistīti teorētiskie un praktiskie pētījumi virzieni, perspektīvā aizvien lielāku vietu ierādot sociolingvistikas problēmām: valodas situācijas dinamikas izpētei, reālā valodu lietojuma sociolingvistiskai analīzei, valodas normalizācijas vēstures un teorijas, valodas sociālās un stilistikās variabilitātes pētījumi. Valodas politika ietver arī virknī aktuālu uzdevumu valodas praksē, kā vietvietā standartizācija latviešu kartogrāfijai, uzņēmumu nosaukumu normalizācija u.c.

Latvijas Republikas Valsts valodas centra vadītājas, filol. zin. kand. Dz. Hiršas ziņojumā par problēmām valsts valodas stātusa realizācijā tika skartas grūtības, ar kādām jāsastopas jaunizveidotajam centrām, koordinējot LR valodas politikas administratīvos un lingvistiskos pasākumus. Šīs institūcijas dibināšana ir jū-

tami novēlota, šatos tikai 5 darbinieki, bet dažāda rakstura problēmu, protams, joti daudz (diemžēl arī pēdējos gados valodas politikā pieļauto kļūdu labošanā). No centram iedalītajiem līdzekļiem finansiālu atbalstu saņems jaunās vārdnīcas.

LU Baltu valodu katedras vadītāja filol. zin. kand. S. Kļaviņa runāja par latviešu valodas preižu Latvijā un pasaule, bet docente filol. zin. kand. Dz. Pāegle atzīmēja faktu, ka latviešu valodas mācīšana mūsu skolās sašaurinās, bet prasības augstskola kļuvušas minimālas, jo galvenā uzmanība tiek pievērsta svešvalodām. Tas, protams, negatīvi atsaucas uz vispārējo un valodas kultūru, par ko referēja filol. zin. kand. J. Kušķis (LU).

Liepājas pedagoģiskā institūta docente R. Strautiņa informēja par problēmām latviešu valodas skolotāju, arī pedagogu sveštautiešiem sagatavošanā, kā arī par visa institūta saglabāšanās un izdzīvošanas vēlmi.

Filol. zin. kand. R. Grīsle aicina saglabāt prof. J. Endzelīna zinātnisko manuālām vajadzības gadījumā ievērot mīkstīnātu burtu «r».

Diskusijā piedalījās akadēmīki J. Stradiņš, I. Knēts, filol. zin. kand. E. Vēbers un LZA Termiņoloģijas komisijas zinātniskā sekretāre filol. zin. kand. V. Skujīna.

V. VIĻUMSONE

ĶĪMISKĀ EKOLOGIJA

Mūsu dienās viena no svarīgākajām zinātnes un ikdienas problēmām ir apkārtējā vidē nofiekošo procesu izpratne un cilvēka darbības ietekme uz tām. Presē, sanāksmēs, diskusijās mēs konstatējam un nosodām cilvēka neplieaujamo rīcību pret apkārtējo vidi, augu un dzīvnieku valsti, pret visu planētu. Cilvēka darbības rezultāts dod iespēju izdarīt secinājumu, ka viņa dzīvība ir apdraudēta. Pati dzīve pieprasī, lai ikviens cilvēks apzinātos, ka pašreizējā stāvokli var labot, pārtraucot jebkuru dabai kaitīgu darbību. Zinātnei jāliek pamati dabas procesu atvelejošanai. Šāda zinātnes nozare ir ekoloģija.

Ekoloģiju uzskata par bioloģijas nozari, kas pētī dzīvnieku un augu sadarbību ar apkārtējo vieni. Acīmredzot lielāka uzmanība jāpievērš ķīmiskajai ekoloģijai — zinātnei, kas pētī dzīvo organismu savstarpējo ķīmisko mijiedarbību, kā arī sadarbību starp dzīvajiem organismiem un nedzīvo dabu.

Pazīstot ķīmiskos un bioloģiskos procesus, kas noris dabā, mēs drīzākā laikā varēsim novērst savstarpējo procesu kaitīgumu un regulēt to lietderīgumu.

Ķīmiskā ekoloģija ir jauna zinātnes nozare, kaut gan tās pirmsākumi meklējami jau sirmā senatnē. Dabā starp dzīvajiem organismiem ir savstarpēja ķīmiskā mijiedarbība, kas lielā mērā nodrošina dzīvības saglabāšanu visā zemeslodes. Cilvēks lielā mērā šo mijiedarbību ir ietekmējis, turklāt ne labvēlīgā virzienā. Jebkurus mūsu dienās saprot, ka cilvēka un visu dzīvo organismu dzīvība ir apdraudēta.

Lai iegūtu augstu ražu laukaimniecībā, cilvēks cēnās iznīcināt kaitēkļus, lietojot visdažādākos līdzekļus, arī indīgas ķīmiskas vielas. Vai tas attaisnojies? Var atbildēt ar jā un nē. Lietojoj ķīmisko produkciju ar lielu izpratni un atbildības izjūtu, gūti zināmi panākumi. Tomēr jaunums, kas nodarīts dabai, ir pārāk liels, lai to nerēdzētu, nejustu un nesaprastu. Ja dzīvajiem organismiem nebūtu pašaizsargāšanās spēju, dzīvība drīz vien iznīktu.

Ķīmisko cīnu ar kaitēkļiem cilvēks pārņema no dabas. Dabā dzīvīvei organismi cīnās par savu eksistenci, savas sugas saglabāšanu, lietojot arī ķīmiskos līdzekļus.

Lupīnas un sinepju ekstrakti palielina griķu ražas.

Kultūraugā sekas maiņas nepieciešamību dažēji arī var izskaidrot ar ķīmisko mijiedarbību. Izleikta doma, ka dažas sakņu puves rada toksīni, kas veidojas, sadaloties augu paliekām augsnē un kavē augu attīstību. Arī pāši augi bieži izdala toksīnus. Tās sarkanā ābolīna saknēs rodas flavonoīdi, kas aizkavē tā sēklu dīgšanu, kā arī pēc ilgāka laika nomāc paša auga augšanu. Krizantēmu lapas izdala toksīnus, kas ar lietu nokļūst augsnē, tur uzkrājas un kavē auga attīstību. Atrasts, ka krizantēmas nedrīkst audzēt vienā un tajā pašā vieta vairākus gadus pēc kārtas.

Novērojumi arī rāda, ka salmus uz lauka labāk sadedzināt, nevis atstāt, lai tie sadalās. Salmiem sadaloties, rodas toksiskas vielas, kas kavē nākamo kultūrī augu augšanu.

Daudzos gadījumos augu augšanu aizkavē samērā vienkāršas vielas — terpēni, aromātiskās skābes, fenoli, kuras sintezei augi, vai arī tās rodas sadalīšanās procesos. Bieži šīs vielas nekaitē augam ražotājam, bet nomāc tā kaimīaugus.

Gādīsimtu gaitā notikusi cīņa dzīvo organismu starpā par izdzīvošanu. Cilvēka iejaukšanās šajos procesos dabai nodarījusi lielu postu. Cilvēks nezāļu apkaršanai lieš dažādas ķīmiskās vielas. No visiem pesticīdiem visplašāk lieš herbicīdus, lai atvieglotu nezāļu rāvēšanas darbus. Sājā jomā plāsi izvērti pētījumi daudzās zemēs. Herbicīdu sortimentis mainīs kā kvalitātes, tā arī liejomās kvantitātes ziņā. Literatūrā sastopamas ziņas, ka herbicīdu daudzums samazināsies, bet ar tiem apstrādātās platības palielināsies. Acīmredzot nozīmīgu vietu ieņems dabiskie herbicīdi.

Tuvāk izpētījot dabas procesus, acīmredzot ķīmijas ekoloģijas zinātni, tuvinot zinātnes atzinības praksi, mums izdosies sadziedēt dabai radītās brūces.

Rīgas Tehniskās universitātes ķīmijas tehnoloģijas fakultātē studenti apgūst ķīmiskās ekoloģijas nozari. Inženiera ekologa uzdevums ir ne tikai konstatēt smagos ekoloģiskos apstākļus Latvijā, bet arī novērst tos, iepazīt dabā noritošos procesus, saglabāt dzīvību virs zemesložes.

E. GUDRINIECE,

prof.

ARHEOLOGU SIMPOZIJS ĒLANDES SALĀ

No šā gada 21.—23. maijam Kastlosā (Ēlandes salā, Zviedrijā) notika arheoloģu simpozijss par tēmu: seņie apbedījumi kā informācijas avots. Simpozijss darba galvenais saturs bija Ēlandes salas dzelzs laikmeta kapulaku izpētes rezultāti iegūto materiālu apskats un analīze, kurās mērķis — šo materiālu publīkājību plānots, ka materiālu publīkājība kopumā aptvers 4 sējumus. Paralēli Ēlandes materiālu iztirzājumam vairākos referātos gan uz afsevišķu pieminekļu, gan plašas teritorijas aptverošu vispārēja veida apskatu pamata tika risinātas arī tūvāko un tālāko kaimiņu zemju dzelzs laikmeta problemās.

Kastlosas simpoziju organizēja Stokholmas Karaliskā literatūras, vēstures un senaunes akadēmija ar Lundas Karaliskās zinātnu biedrības atbalstu. Organizācijas komitejas darbu vadīja Lundas Arheoloģijas institūta profesore B. Stjernkvista, Stokholmas Nacionālā senaunes muzeja direktors U. E. Hägbergs, kā arī šā muzeja vecākā kuratore K. Orlinga.

Simpozija darbs norisa Mazajā konferēncē kompleksā — t.s. Ēlandes sētā (Ölandsgården). Tas ir neliels, speciāli zinātniskām konferēcēm un ciemiem saietiem iekārtotā ēku kompleksā, reizē moderns un vienkāršs, kur simpozija dalībnieki, pilnīgi apgādāti, uzturējās visas trīs darba dienas.

Simpozijā piedalījās 19 referenti no 10 valstīm: no Zviedrijas — 8, Dānijs un Vācijas — pa trim, Anglijas — divi, bet no Beļģijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Krievijas un Polijas — pa vienam. Referenti pārstāvēja dažādas zinātniskās pētniecības iestādes — institūtus, muzeus, universitātes un akadēmijas. Tas nozīmē, ka arheoloģu kadri, vismaz Ziemeļeiropā, nav organizēti kā kādas vienas zinātniski pētniecību iestāžu grupas, piemēram, universitātu, ietvaros. Bez tam, kā simpozija sēdēs, tā ekskursijā pār Ēlandes salas arheoloģiskajiem pieminekļiem un Kalimāras muzeja eksposīciju aktīvi piedalījās vēl 16 citi zviedru arheologi, muzeju darbinieki un geologi.

Salīdzinoši lielākā (U. E. Hägbergs, U. Nesmana, M. Rašas, E. Nilēna un A. S. Greslunda) referātu daļa bija veltīta Ēlandes dzelzs laikmeta apmetņu un apbedījumu problemām — pētījumi programmai, apbedījumu tradīcijām un piedevām, to reprezentatīvajām funkcijām, apbedījumiem kā kristianizācijas liecībām, utt. Dānu arheologe U. Lunda-Hansene un J. Ringveda referēja par Zēlande izpētīto agrā Romas ķeizaru laikmeta apbedījumu grupēšanu pēc to salura un nozīmes, kā arī vēlā Roma impērijas un Tautu staigšanas laikmeta kapulaku apbedījumu iedalījuma struktūrkritērijiem pēc to dzimuma, vecuma un statusa.

Angļu arheoloģe K. Hillas referētā tika iztirzātas tipoloģijas un hronoloģijas problēmas, pamatojoties uz Spong-Hillas amānieku darbnīcu un tiem atbilstošo apbedījumu atradumiem Norfolkā, bet M. Herke analizēja datus, ko sniedz seņo ieroču atradumu funkcionalā analīze.

Divu vācu arheoloģu — H. Keilinga un H. Fosa — referāti bija veltīti Meklenburgas-Priekšpomerānijas dzelzs laikmeta kapu sētū un 3.—6. gs. kapu inventāru izpētes stāvoklim un informatīvajām saturām, turpretī trešais — M. Gebīrs — savā referētā analīzēja aizgājušo paaudžu dzimumu miršanas vecuma arheoloģiskos un antropoloģiskos aspektus. Viņa referēts bija interesants arī ilustratīvā ziņā, jo autors to koplīnāja ar daudzām diagrammām, kas uzskāfāmi ilustrēja dzelzs laikmeta viršu un sieviešu mūža ilguma un kapu pieņemšanas sortimenta Tpātnības dažādos gadsimtos. Atzīmējams faktiks, ka autors bija izanalizējis 24 000 Vidus- un Ziemeļeiropas dzelzs laikmeta apbedījumus. Izmantojot šo metodiku, (un to varējot), var izveidot konkrētu, uzskatāmu apmekšķu par dzelzs laikmeta demogrāfiskajiem procesiem dažādās teritorijās. Šādas ievirzes pētījumi varētu būt auglīgi arī Latvijas seņākās vēstures procesu studijās.

Tematiski ar šo referātu saaucās norvēģu antropologa T. Sjevolda ziņojums par skeletku pārīzīmu nozīmi un Tpātnībām seno demogrāfisko procesu izpēti.

Baltijas un baltu tautu problemātikai simpozijā kopumā bija veltīti četri referāti. Igaunu arheologs P. Ligi referēja par Sāremas no 400.—1200. g. daļējiem kapulaukiem legūtajiem materiāliem. Poļu arheologs A. Buršs savā referātā par dzīvajām un mirušajām kultūrām apskātīja ģermānu un baltu apbedījumu riņķus.

Simpozijā piedalījās 19 referenti no 10 valstīm: no Zviedrijas — 8, Dānijs un Vācijas — pa trim, Anglijas — divi, bet no Beļģijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Krievijas un Polijas — pa vienam. Referenti pārstāvēja dažādas zinātniskās pētniecības iestādes — institūtus, muzeus, universitātu, ietvaros. Bez tam, kā simpozija sēdēs, tā ekskursijā pār Ēlandes salas arheoloģiskajiem pieminekļiem un Kalimāras muzeja eksposīciju aktīvi piedalījās vēl 16 citi zviedru arheologi, muzeju darbinieki un geologi.

Lietuviešu arheologs V. Kazakevičs referēja par Plinkaigalis kapulauku materiāliem kā baltu tērpītā īstādējās ziemējaustrumu Polijas teritorijas nekad nav bijušas ne baltiskas, ne vāciskas, bet tās poliskas zemes. Šim viedoklim kā nepietiekami pamatojamam ne visi simpozija dalībnieki, sevišķi baltu tauku pārstāvji, varēja pievienoties.

Lietuviešu arheologs V. Kazakevičs referēja par Plinkaigalis kapulauku materiāliem kā baltu tērpītā īstādējās ziemējaustrumu Polijas teritorijas nekad nav bijušas ne baltiskas, ne vāciskas, bet tās poliskas zemes. Šim viedoklim kā nepietiekami pamatojamam ne visi simpozija dalībnieki, sevišķi baltu tauku pārstāvji, varēja pievienoties.

Atskatoties uz simpozija norisā kopumā, jāuzsver, ka tikai organizatoru, kā dalībnieku puses bija jūtams liels morāls atbalsts Baltijas arheoloģijai. Šo ieteinteresētābū vispirms izraisa mūsu iecili bagātīgais un daudzveidīgais izrakumu materiāls, kas iegūts ilgu gadu neatlaicīgā darbā un objektīvi atspoguļo Baltijas tautu kultūras līmeni pagājušajos gadsimtos.

J. APALIS

Pirmais jautājums — vai mums vispār vajadzīga kāda īpaša konцепcija par zinātni? Zinātniekie pētījumi ir radoša nodarbošanās tāpat kā literatūra un māksla, taču par pēdējām mēs nedomājam veidot kādas īpašas konцепcijas vai likumus. Atšķirība acīmredzot ir tā, ka literatūra un māksla neprasa lielus naudas izdevumus no valsts budžeta, turpretī zinātnē, it īpaši mūsdienu zinātnē par dabu, nevar pastāvēt bez prāvīm dotācijām. Naudas mums pašlaik ir tik maz, tāpēc iznāk, ka konцепcijas galvenais uzdevums — izspriest, kā sadalīt mazumīnu naudas starp daudzajiem zinātniekiem tā, lai sabiedrība iegūtu lielāku labumu.

Rodas nākamais jautājums: kādus labumus mēs gaidām no zinātniekim? Pēc totalitārisma sludinātā zinātnes lietderības principa, zinātniekim vajadzētu izgudrot kādu lētāku apavu krēmu vai efektīvāku līdzekļu pretiesnām. Laiks saprast, ka zinātnē savā būtbā ir kultūras sastāvdaļa, tāpat kā literatūra un māksla. Tās uzdevums ir vairogt mūsu zi-

KĀDA BŪS KONCEPCIJA PAR ZINĀTNI

nāšanas un izkopt priekšstātus par visu, kas ap mums un mūsos pašos, tādējādi palielinot sabiedrības garīgos spēkus. Protams, iegūtās zināšanas var palīdzēt uzlabot ikdienas dzīves apstākļus, atvieglot kādu preču ražošanu, taču tas jau ir otršķirīgs, netiešs ieguvums no zinātnei izdotās naudas.

Viens no topošās konцепcijas pamatlautājumiem ir zinātniskā potenciāla novērtēšana un tā palielināšanas ceļi. Ja neapšaubām tēzi, ka zinātnē ir radoša nodarbošanās, tad skaidrs, ka tās potenciāla pamata veido talentīgi zinātnieki, nevis darbinieku skaits institūtos vai arī šo institūtu apgāde ar dārgām iekārtām un materiāliem. Galvenais zinātnes potenciāla nostiprināšanas paņēmējs — talantu atrāšana un viņu ievirze piemērotajā zinātnes nozarē. Tas savukārt ir skolu un augstskolu uzdevums. To joti

veicinās zinātnes apvienošana (ne tikai tuvināšana) ar augstskolām; tas jāsāk jau tuvākajā laikā.

Konцепcijas par zinātni pamatzdevums — ievirzīt sabiedrību tādas sistēmas veidošanā, kas panāktu materiālu un organizatorisku atbalstu jaunajiem talentiem — lielākajai vērtībai, kas pieder sabiedrībai. Šīs uzdevums nav viegli un vienkārši risināms, jo zinātnisko pētījumu rezultātus patiesi spēj novērtēt tikai atiecīgās nozares speciālisti. Nedrīkst pieļaut dažādu ierēdnī un administratīvu, arī citu nozaru speciālistu iejaukšanos zinātnēs lietās. Tāda rīcība ir tikpat kaitīga kā literatūras un mākslas administrēšana. Vērtējumu dod tikai ekspertu komisijas; tajās ievēlami speciālisti, kas bauda īpašu uzticību.

Par prioritāriem virzieniem zinātnē arvien bijušas niknas dom-

starpības, jo tie pētījumi, kurus atzīst par prioritāriem, saņem vairāk naudas. Katrs pētnieks, protams, uzskata, ka lielākā vērtība kafram cilvēkam ir veselība, tad absolūta prioritāte būtu jāpiešķir medicīnai, taču kā to uztvers citu nozaru pārstāvji? Jāvairās no pieejas, kad tiktū pārskaitīts saraksts par dažādām zinātnes nozārēm un, atrodot kādu nozari, kurā Latvijā nav nevienas laboratorijas, tūlīt izdalītu līdzekļus tās organizēšanai. Līdzekļi dalīmi tikai nopietni ieinteresētiem darbiniekiem, par kuriem nav šaubu, ka viņi spēj profesionālā līmenī veikt pētījumus par izvēlēto problēmu. Jāpasvītro, ka mums Latvijā prioritāras arvien būs zinātnes, kas pētī Latvijas zemi, dabu un tautu.

Lietišķajai zinātnei Latvijā būtu jāatrod cieši kontakts ar rūpniecībām, saimniecībām un minis-

trijām, tās arī pamatā nodrošinātu šās zinātnes finansēšanu. Budžeta līdzekļu sadale granu veidā jāatstāj fundamentālajām zinātnēm. Stīngru robežu nosprauš stārp fundamentālajām un lietišķajām zinātnēm nav iešķējams, un tas arī nebūtu liešķi.

Konцепcijai jāizšķir, kāda zinātnē vajadzīga neatkarīgajai Latvijai. Galvenais — mums jānodrošina stabili kontakti ar pasaules zinātni iespējami daudzos virzienos, jāiegūst informācija par visiem tās augšanas punktiem, lai spētu mūsu labā izmantot jau nos atradumus, kas izdarīti citās zemēs. Tāpēc vēlamas nelielas laboratorijas (3—5 darbinieki) pie visām augstskolu katedrām. Plāšāku pētījumu veikšanai, kam nepieciešamas sarežģītas un dārgas iekārtas, varētu meklēt iešķējās ārzemju institūtos. Lielu kolektīvu algošana fundamentālu pētījumu veikšanai pārreiz būtu pārāk smags slogs mūsu nabažīgajam budžetam.

P. OZOLIŅŠ,
Dr. habil. biol.

LATVIJAS ĶĪMIĶU SAVIENĪBĀ

16. jūnijā notika Latvijas ķīmiķu savienības (LKS) paplašināta padomes sēde. Rūpniecības un enerģētikas ministrijas ķīmiskās rūpniecības departamenta vadītājs A. Skuja referēja par Latvijas ķīmiskās rūpniecības attīstības perspektīvām un problēmām.

A. Skuja uzsvēra, ka par ķīmijas un ķīmiskās rūpniecības perspektīvām pašlaik grūti runāt. Ir skaidrs, ka jāsašaurina smalkās organiskās sintēzes vielu ražošana. Vairāk jābalstās uz biofēhnoloģijas sasniegumiem un atzinām. Sevišķa vērība jāveltī vietējo izejvielu izmaksāšanai fārmācētības vajadzībām. Visas ķīmiskās rūpniecības nozares referents iedalīja 4 lielās grupās: stikla un keramikas ražošana, sadzīves ķīmija, gumijas izstrādājumu un ķīmiski farmaceitiskā rūpniecība. Visslablāk strādā stikla un keramikas uzņēmumi. Te ir vajadzīgās izejvielas, augstas kvalitātes produkcija. Vissliktāk ir ķīmiski farmaceitiskā rūpniecība, frūkt izejvielu.

Organiskajai sintēzei svarīga loma visās attīstītajās valstīs. Tā apgādā medicīnu ar nepieciešamām zālēm, pārlikas rūpniecību ar dažādām piedevām, lauksaimniecību ar nekaifīgiem konservantiem, augu augšanas veicinātājiem, kā arī ar nezāļu, grauzēju un kukainu iznīcinātājiem. ķīmisko produkciju jāprot tikai lieftot.

Mūsu republikā organiskai sintēzei jābalstās pamata uz vietējām izejvielām. No priežu svekiem varam iegūt terpenus, to vidū arī terpenīnu. Terpeni ir nepieciešami ferpinhidrāta, pretēnīšu, prefvirusu un citu ārstniecībā nepieciešamo savienojumu iegūšanai.

Pentozāni, kurus iegūst no koksnes un salniem, noder furfurola ražošanai. Furfurola iegūšanas metodēs izstrādātas LZA Koksnes ķīmijas institūtā. Furfurols noder polimēru ražošanai. Furfurols ir sākviela daudzu fūrānu atvasinājumu sintēzei. Uz tā bāzes Latvijā ražo furacilīnu, furagīnu u. c. LZA Organiskās sintēzes zinātniekiem šintī nozārē ir plaša pieredze.

Un kur tad vēl daudzē lauksmiņniecības ražojumi: eļļas, tauki, ciete, cukurs, lopkaučuvju alkumī (ādas, ragi, nagi, dzīvnieku dziedzeri). ķīmiji liekas aizmiršuši ka aitu vilnas mazgājamie ūdeni satur lanolīnu, kas joti nepieciešams kosmetiskajai rūpniecībai.

Latvijā var audzēt eļļas augurs un linus. Linu šķiedra noder tekstīrlūpniecībai, linsēku eļļa — pernicu ražošanai. Tehnisko rapšu eļļu kopā ar linsēku eļļu var izmantot krāsu laku rūpniecībā.

Tie ir tikai daži piemēri, kur var attīstīties organiskā sintēze Latvijā. Jārisina arī daudzi teorētiskie jautājumi un jāveic meklējumi, lai šīs tradīcijas ne tikai saglabātu, bet paplašinātu un pādzīlinātu.

Ķīmiku orgāniķu saimei ir daudz interesantu, radošu domu. Uzaicinu tās izteikt «Zinātnes Vēstnesi». Varbūt radošā diskusija varēsim pārliecināt gan mūsu valstsvīrus, gan sabiedrisko organizāciju pārstāvus, kā arī vienus Latvijas iedzīvotājus, ka organiskās sintēzes produkcija pāldzēs celt tautas labklājību.

E. GUDRINIECE

Latvijas Zinātnieku savienībā (LZS) ar lielu interesi un radošu domu darbojas dažādu nozaru zinātnieces. Viņu pētījumu rezultātām tādās nozārēs kā fizika, valodniecība, vēsture, bioloģija, ķīmija u. c. ir nozīmīga vieta Latvijas un pasaules zinātnē. Dažādu nozaru zinātnieces ir nolēmušas dibināt savu klubu, lai tuvāk iepazītu viena otru un risinātu visdažādākos interešu un saņēmējus jautājumus. «Sniegt draudzīgu roku baltajās un nebaltafāzās dienās, liekas, ir viens no humānākajiem katra cilvēka uzdevumiem,» tā domā zinātnieku klubu daļīniecēs.

1992. g. 6. maijā pagaidām neliels LZS zinātnieku pulciņš saņāca kopā un vienojās par sava klubu dibināšanu. Tika izteikti dažādi priekšlikumi klubu darbībai. Izskanēja domas, ka klubā zinātnieces varētu saņemt pārlikami atpūsties, atslēgties no darba ritma, izkopt savas radošas spējas un vairogt savu interešu loku. Bija ieteikumi — pievērst uzmanību bērnu audzināšanai, organizēt dažādus kursus, sadarboties ar ārzemju sieviešu organizācijām,

uzņemt sakarus ar korporācijām zinātniskā darba organizēšanai, izciļo sieviešu dzīves atspoguļošanai, seno latviešu sieviešu tradīciju izkopšanai. Savā otrajā saietā (11.06.92.) jau iezīmējās konkretās darbības perspektīva. Latvijas zinātniekiem paveras iespējas sadarbībai ar Starptautisko Universitātu Sieviešu Federāciju (SUSF; International Federation of University Women — IFUW). Pie mums jūlijā sākumā ieradījās šās organizācijas pārstāvēs no Zviedrijas (Kvinliga akademikers förening i Sverige), lai pārrunātu par kopējam pasākumiem ar IFUW un Latvijas zinātnieku iestāšanos šajā federācijā. Šīt sieviešu federācijā darbojas 50 dažādu zemju zinātnieces. Federācijas centrs atrodas Ženēvā, ar to sadarbojas zviedru zinātnieces. Baltijas valstu, arī Latvijas zinātnieces var kļūt locekles šajā IFUW pasākumā.

EMĪLIJA GUDRINIECE,
kluba vecākā

LZA zinātnieku klubs

sieviešu federācijā. Mūsu kluba daļīniecēs joti cer uz Latvijas zinātnieku atsaucību un aktīvu darbošanos arī šajā federācijā. par kluba nosaukumu un tā turpmāko darbību. Galīgo lēmumu pieņems rudens.

Jauki būtu, ja kluba daļīniecēs, kā arī tās LZS biedres, kas vēlētos darboties klubā, vasaras brīvdienās padomātu gan par daļskārīgu un saturīgu tā nosaukumu, gan interesantu darba norisi. Labas domas parasti dzimst siltā saulē, jūras krastā, lauku klusumā, upju līčos, ezeru salās, senču pilskalnos vai puķu dārzos, vārdū sakot, visur tur, kur mēs pavadām atvaijnājumu.

Izsmejošās ziņas var saņemt un pašām par sevi un saņem nodomiem sniegt LZS, informācijas centrā, tel. 212706.

— sērija), kā arī teorētiski zinātniskajā darbā (B — sērija). Folkloras krātuve tapusi liedarbi — P. Šmita redakcijā Latvijas tautas ticējumi, 1940. g.; K. Straubergs, Latvijas tautas paražas, 1944. g.; Latvijas burām vārdi, 1941. g., u. c. pētījumi par ieražām — O. Līdeks, Latvijas svētki, 1940. g.; Latvijas svīnamās dienas, 1942. g.; A. Aizsils, Senās kāzas Daugavpils apriņķī, 1940. g.; A. Medne, Latvijas dzīvnieku pasakas, 1940. g., u. c. Pavisam LFK izdevusi 28 grāmatas.

No 1945. g. folkloras vākšanas un zinātniskās pētniecības darbs turpinās Folkloras institūtā, no 1950. g. — Etnogrāfijas un folkloras institūtā, no 1956. g. — Valodas un literatūras institūta Folkloras sektorā, Folkloras nodajā, Folkloras daļā. Kaut arī darbs norit uz tās pašas LFK pamatiem un tiek turpināts, daudzē un dažādie iestādes nosaukumi un vienlaikus dažādie LFK materiāli apzīmējumi (piem., FS) rada sajukumus.

Folkloras daļa būtībā ir turpinājusi LFK aizsāktās zinātniskā darba tradīcijas, tieši latviešu folkloristikas tradicionālā metodikā un šās zinātnes aktuālo nepieciešamību virzienā. Mūsdienu latviešu folkloristika apliecinā to ar savu devumu, gan materiālu vākšanā — 37 ekspedīcijas visā Latvijā savākts gandrīz 200 000 vienību, gan folkloras materiālu publicēšanā fundamentālos izdevumos, kas ir A — sērijas turpinājums: «Latvijas tautasdzīvesmas», 1.—15. sēj.; «Latvijas tautas mūzikā» (C — sērija — 5 sējumi un turpmāk); tautas horeogrāfijas 2 lielie pamatkrājumi, gan arī visu žanru izlasēs.

LZA Literatūras, folkloras un mākslas institūta Folkloras daļas darbinieki Jadīga Darbiniece, Harijs Sūna, Helēna Erdmane, Iveta Politere, Dace Bula, Vilis Bendiks, Rita Drīzule, Mārija Vīksna, Edīte Olupe, Jānis Rozenbergs un citi.

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

Nolemts apstiprināt Latvijas Mākslas asociāciju (J. Vi-
tola Latvijas Mūzikas akadēmija, Latvijas Mākslas akadēmija un Latvijas kultūras akadēmija) padomi ar ha-
bilitācijas un promocijas tiesībām mākslas nozarē.

Padomes sastāvs:

- Pēteris Laķis, LKA rektors, Dr. filoz.,
- Raifis Vilciņš, LKA docents, Dr. filoz.,
- Oļģerts Grāvītis, LMA profesors, Dr. māksl.,
- Jānis Torgāns, LMA profesors, Dr. māksl.,
- Jelena Ļebedeva, LMA profesore, Dr. māksl.,
- Ludvīgs Kārkliņš, LMA profesors, Dr. h. māksl.,
- Vīta Lidenberga, LMA profesore, Dr. h. māksl.,
- Georgs Pelēcis, LMA profesors, Dr. h. māksl.,
- Romis Bēms, LMA profesors, Dr. māksl.,
- Tatjana Kačalova, LMA profesore, Dr. h. māksl.,
- Eduards Klaviņš, LMA docents, Dr. māksl.,
- Pēteris Zeile, LMA profesors, Dr. h. filoz.,
- Gunārs Bībers, LKA profesors, Dr. filoz.

* * *

Nolemts apstiprināt Latvijas Universitātes (LU) padomi ar habilitācijas un promocijas tiesībām filoloģijas nozarē šādās apakšnozarēs:

- latviešu valoda,
- baltu valoda,
- ģermānu valodas.

Padomes sastāvs:

- Valentīna Agamžanova, LU profesore, Dr. h. filol.,
- Aina Blinkena, LZA Latviešu valodas institūts, di-
rektore, Dr. h. filol.,
- Antons Breidaks, LU profesors, Dr. h. filol.,
- Daina Nītiņa, LU profesore, Dr. h. filol.,
- Jānis Rozenbergs, LU profesors, Dr. h. filol.,
- Marta Rudzīte, LU profesore, Dr. filol.

* * *

Nolemts piešķirt eksperta tiesības pedagoģijas zinā-
nes nozarē sekojošiem zinātniekim:

- Rasmui Garlejai, Latvijas Universitātes profesorei,
Dr. h. ped., pedagoģijas teorijā un vēsturē un mā-
cišanas metodikās,
- Leonīdam Keirānam, Daugavpils Pedagoģiskā in-
stitūta profesoram, Dr. h. ped., mācišanas meto-
dikās,
- Voldemāram Zelmenim, Latvijas Universitātes do-
centam, LU Goda doktors, mācišanas metodikās.

* * *

Nolemts apstiprināt Latvijas Universitātes padomi ar habilitācijas un promocijas tiesībām **tiesību zinātnes** šā-
dās apakšnozarēs:

- valststiesiskās zinātnes,
- civiltiesiskās zinātnes,
- krimināltiesiskās zinātnes.

Padomes sastāvs:

- Ilmārs Bišers, LU profesors, Dr. h. jur., valststies.
zin. un civilties. zin.,
- Juris Bojārs, LU profesors, Dr. h. jur., valststies.
zin.,
- Edgars Melkis, LU kaf. vad., Dr. h. jur., valststies. un kriminālties. zin.,
- Kalvis Torgāns, LU profesors, Dr. h. jur., civilties. zin.,
- Jānis Vēbers, LU Jurid. fak. dekāns, Dr. h. jur., civilties. zin.,
- Reinards Dombrovskis, LU docents, Dr. h. jur., kriminālties. zin.,
- Anrijs Kavalieris, LR lekšl. min. akadēm. profesors, Dr. h. jur. kriminālties. zin.

* * *

Nolemts apstiprināt Rīgas Aviācijas universitātes (RAU) padomi ar habilitācijas un promocijas tiesībām inženierzinātņu nozares radiotehnikas un sakaru apakšnozarēs radiotehnikas sistēmu un ierīču specialitātē.

Padomes sastāvs:

- Moisejs Finkelsteins, RAU, profesors, kat. vad., Dr. h. inž.,
- Vitālijs Gorškovs, RAU, profesors, Dr. h. inž.,
- Jevgēnijs Heifecs, RAU, profesors, kat. vad., Dr. h. inž.,
- Vladimirs Hodakovskis, RAU rektors, Dr. h. inž.,
- Anatolijs Karlovs, RAU, profesors, kat. vad., Dr. h. inž.,
- Vladimirs Karpuhins, RAU, profesors, Dr. h. inž.,
- Vjačeslavs Panasenko, RAU prorekfor, Dr. h. inž.,
- Ernests Pēterssons, RAU, profesors, kat. vad., Dr. h. inž.,
- Nikolajs Zdanovičs, RAU, profesors, Dr. h. inž.

* * *

Nolemts apstiprināt LU padomi ar habilitācijas un promocijas tiesībām datorzinātņēs šādās apakšnozarēs:

- datorzinātņes matemātiskie pamati;
- datoru programmnodrošinājums;
- datu apstrādes un pārraides sistēmas.

Padomes sastāvs:

- Jānis Bārzdīņš, LU MII direktora vietnieks, Dr. h. dat. (apakšnozarē — datorzinātņes matemātiskie pamati, datoru programmnodrošinājums),
- Rūsiņš-Mārtiņš Freivalds, LU MII galv. zin. līdzstr., Dr. h. mat. (apakšnozarē — datorzinātņes matemātiskie pamati, datoru programmnodrošinājums),
- Ēvalds Hermanis, LZA ESTI laboratorijas vadītājs, Dr. h. dat. (apakšnozarē — datu apstrādes un pārraides sistēmas),
- Gerards Joniņš, LU MII laboratorijas vadītājs, Dr. h. dat. (apakšnozarē — datoru programmnodrošinājums, datu apstrādes un pārraides sistēmas),

* * *

Nolemts apstiprināt Līdzstrādātājiem (LSD) padomi ar habilitācijas un promocijas tiesībām datorzinātņēs šādās apakšnozarēs:

- datorzinātņes matemātiskie pamati;
- datoru programmnodrošinājums;
- datu apstrādes un pārraides sistēmas.

Padomes sastāvs:

- Jānis Bārzdīņš, LU MII direktora vietnieks, Dr. h. dat. (apakšnozarē — datorzinātņes matemātiskie pamati, datoru programmnodrošinājums),
- Rūsiņš-Mārtiņš Freivalds, LU MII galv. zin. līdzstr., Dr. h. mat. (apakšnozarē — datorzinātņes matemātiskie pamati, datoru programmnodrošinājums),
- Ēvalds Hermanis, LZA ESTI laboratorijas vadītājs, Dr. h. dat. (apakšnozarē — datu apstrādes un pārraides sistēmas),
- Indulis Strazdiņš, RTU katedras profesors, Dr. h. mat. (apakšnozarē — datorzinātņes matemātiskie pamati).

* * *

Nolemts LZA Molekulārās bioloģijas institūta habili-

tācijas un promocijas padomei piešķirt papildus habili-

tācijas un promocijas tiesības apakšnozarē molekulārā

farmakoloģija. Papildināt padomes sastāvu ar Dr. h. med.

Modri Melzobu. Piešķirt ekspertu tiesības molekulārā

farmakoloģijā Dr. h. med. Vijai Klušai un Dr. h. med.

Modrim Melzobam.

maz publicējas starptautiski at-

zītos žurnālos. Tikai ar mēģināju-

mu palīelināt ārzemju publikā-

ciju skaitu vien būs par maz.

Bet pirmajā posmā svarīgi ir pār-

iet uz to (tā rīkojas Japānā). Otrajā

posmā būs jāpānāk publī-

cēlošo darbu stabila citējamība at-

bilstoši attiecīgās nozares stān-

dariem.

J. KRISTAPSONS,
Ē. TJŪNINA

DATI PAR LATVIJAS ZINĀTNIEKU CITEŠANU

Dati par zinātnisko darbu ci-
tešanu parāda šo darbu, to au-
toru, kā arī viņu pārstāvētās zi-
nātnes nozares vietu pasaules
zinātnē. Ja gribam novērtēt dar-
bu, autoru vai nozares «līmeni»,
vispirms jāinferencesējas par viņu
cītējamību.

Izskaņot E. Garfielda Zinātnis-
kās cītēšanas rādītāju (Science Citation Index) par
1986.—90. gadu, savākši dati par
700 Latvijas zinātnieku cītējamī-
bu starptautiski atzītos zinātnis-
kajos žurnālos. Ar jēdzienu
«starptautiski atzītie žurnāli» sa-
protami tie, kurus izmanto
Science Citation Index
datu bāzu veidošanai, savukārt
žurnālu iekļūšanu šajās datu bā-
zēs nosaka kompjūters, izanalizējot šā žurnāla visu publicēto
darbu cītējamību (tātad žurnāla
prestīžu).

Pētījot cītēšanu atsevišķi uz-
skaitīta pašcītēšana, cītēšana bi-
jušās PSRS autoru darbos, Lat-
vijas autoru darbos, ārzemju (ār-
pus PSRS) autoru darbos, kā arī
minēts publikāciju un izgudro-
jumu skaits.

Rezultātā izveidots visvairāk
cītējamo Latvijas zinātnieku sa-
raksts. Šis saraksts kā palīglī-
dzeklis tika izmantojis pēdējo
LZA loceklju vēlēšanu laikā. Šā
saraksta fragmenti parādīti tabu-
lā, katrai specialitātē atstājot vis-
vairāk cītējamos zinātniekus.

Tabulā nemaz nav pieminēta
launksaimniecība. Tas saistīts ar
to, ka Latvijas launksaimniecības
nozares zinātnieku darbi netiek
publicēti savas nozares starptau-

fiski atzītos žurnālos; līdz ar to
viņi pasaules zinātnē nav pārī-
tam, jo tie vienīgi ir reģistrēti
jauno šķirņu un izgudrojumu.
Neiztur kritiku apgalvojums, ka
ārzemju publikāciju nav tāpēc,
ka ārzemēs publicēties nevarē-
ja, jo bija vajadzīga Maskavas

atļauja: tā tas tiešām bija, bet
šāda atļauja bija vajadzīga visu
nozaru zinātniekim. Vāja lauksaimniecības zinātnes atīstība
raksturīga visai bijušajai PSRS.
Pirmskara Latvijas launksaimniecības
zinātnieki piublicēja savus
darbus ārzemju žurnālos.

**VISVAIRĀK CĪTĒTIE LATVIJAS ZINĀTNIEKI
(1986.—1990.)**

A, B — zinātnes nozare, uzvārds, vārds;
C — iesāde;

E — cik darbos cītēts;

Kas cītē:

F — pats sevi,
G — bijušās PSRS zinātnieki,
I — Latvijas zinātnieki,
K — ārzemju zinātnieki;
L — cik šī zinātnieka darbi iekļauti Science Citation
Index publikāciju datu bāzē (1986.—90.);
M — cik izgudrojumu (PSRS aforapliecību) ir šim zinātniekam
(1986.—90. g.).

A B	C	E	F	G	I	K	L	M
Siliņš E.	FEI	100	2	26	0	72	2	1
Damburgs R.	FI	94	2	14	6	72	2	0
Gailītis M.	FI	81	3	5	1	72	6	0
Bērsons I.	FI	73	6	22	0	45	2	0
Alukers E.	FI	66	11	47	7	1	6	3
Valbis J.	CFI	58	7	24	0	27	4	5
Truhins A.	CFI	53	10	5	11	27	6	0

FIZIKA

A B	C	E	F	G	I	K	L	M
Siliņš E.	FEI	100	2	26	0	72	2	1
Damburgs R.	FI	94	2	14	6	72	2	0
Gailītis M.	FI	81	3	5	1	72	6	0
Bērsons I.	FI	73	6	22	0	45	2	0
Alukers E.	FI	66	11	47	7	1	6	3
Valbis J.	CFI	58	7	24	0	27	4	5
Truhins A.	CFI	53	10	5	11	27	6	0

MATEMĀTIKA UN INFORMATIKA

A B	C	E	F	G	I	K	L	M
Freivalds R.	MII	28	1	5	0	22	1	0
Bārzdīņs J.	MII	24	1	11	3	9	0	0

A B	C	E	F	G	I	K	L	M
ASTRONOMIJA								
Alksne Z.	RAO	18	0	1	0	18	0	0
Alksnis A.	RAO	11	1	2	0	8	1	0
Francmanis J.	RAO	10	7	1	0	2	6	0